

ATROF-MUHIT IFLOSLANISHI, CHIQINDILARNI ATROF MUHIT EKOLOGIYASIGA TA'SIRI VA HOZIRGI PAYTDA O'ZBEKISTONDAGI HOLAT

Andijon davlat pedagogika instituti ikkinchi bosqich talabasi

Turg'untosheva Ruxsora Boxodir qizi

Andijon davlat pedagogika instituti ikkinchi bosqich talabasi

Mirzaarapova Durdona Doniyor qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada atrof muhit ifloslanishida chiqindilarning ta'siri va hozirgi paytda davlatimizdagi holat haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: biosfera, geologik, geokimyoviy, ekologik, ifloslanish, plastik ifloslanish, atmosfera, resurs, infeksiyon, epidemiologik, gigiyenik, biotermik, issiqxona.

Аннотация: В данной статье представлена информация о влиянии отходов на загрязнение окружающей среды и текущей ситуации в нашей стране.

Ключевые слова: биосфера, геологический, геохимический, экологический, загрязнение, пластиковое загрязнение, атмосфера, ресурс, заразный, эпидемиологический, гигиенический, биотермический, теплица.

Annotation: This article provides information about the impact of waste on environmental pollution and the current situation in our country.

Keywords: biosphere, geological, geochemical, ecological, contamination, plastic pollution, atmosphere, resource, infectious, epidemiological, hygienic, biotermal, greenhouse.

Hozirgi kunga kelib, inson faoliyati natijasida biosferaning o'zgarishi juda katta tezlik bilan boryapti.

Yer kurrasining qiyofasini o'zgartirishda biosfera katta geologik kuch sifatida vujudga kelganini Vernadskiy tomonidan aytib o'tilgan edi. Insonning tabiatga geologik va geokimyoviy jihatdan ta'sirini o'rgansak biosferaning hozirgi davrga qadar o'zgarishi juda katta. Insonning tabiiy jarayonlarga salbiy munosabatda bo'lishi natijasida ekologik muammolar juda avj olib ketdi. Ulardan biri bu atrof muhit ifloslanishidir. Ifloslanish o'zi bu tabiiy muhitga salbiy o'zgarishlarni keltirib

chiqaradigan ifloslantiruvchi moddalarning kiritilishidir. Ifloslanishning turli xil shakllari mavjud. Ulardan asosiy shakllari: havoning ifloslanishi, plastik ifloslanish, tuproq ifloslanishi, suvning ifloslanishi.

Avtotransport vositalarining chiqindilari havo ifloslanishining asosiy sabablari hisoblanadi. Bir qancha davlatlar, xususan O‘zbekiston ham havosi ifloslangan davlatlar qatoriga kiradi. Atmosferaning ifloslanishi yerning havo qobig‘iga ta’sir etibgina qolmay, inson va atrof muhitni ham xavf ostiga qo‘yadi.

Suv resurslarining ifloslanishi bu suvda turli xil organik, noorganik, mexanik moddalarning to‘planishi, kimyoviy tarkibining o‘zgarishi, suv yuzasida turli xil moddalar suzib yurib cho‘kishi oqibatida suvda kislorod kamayishi, bakteriyalar ko‘payib, yuqumli kasalliklar kelib chiqishidir. Suvni ifloslovchi manbalar orasida eng muhim o‘rinni sanoat ishlab chiqarishdan hosil bo‘lgan oqava suvlar egallaydi.

Shahar va qishloqlarni toza tutishning epidemiologik va gigiyenik ahamiyati juda katta . Uy xo‘jalik axlatlari, oziq- ovqat chiqindilari va boshqalar juda ko‘p organik moddalarni ushlagani uchun tezda chiriy boshlaydi. Oqibatda turli gazlar: ammiak, serovodorod, metan, indol, skatol va boshqalar paydo bo‘ladi, yog‘ingarchilik oqibatida yer yuzasidan yuvilib chiqindilar najas, siydik hojatxonalardan yer osti suvlariga sizilib, ularni ifloslantirishi mumkin.

Chiqindilar faqatgina turli infeksiya va gijja kasalliklarini keltiribgina qolmay, odamlarda hazm qilish sistemasining ham buzilishiga olib keladi.

Hamma chiqindilar ikki guruhga bo‘linadi: suyuq va qattiq chiqindilar.

Suyuq chiqindilarga turli xil kanalizatsiya, oqava suvlari xo‘jalik, sanoat korxonalari, inshootlar chiqindi suvlari.

Qattiq chiqindilarga: uy chiqindi axlatlari, jamoat ovqatlanish korxonalarining axlatlari, sanoat korxonalari, savdo obyektlarining axlatlari, qurilish axlatlari kiradi.

Chiqindilarni ikki yo‘l bilan zararsizlantirish mumkin:

1. Biotermik usul ya'ni axlatni kompost qilish, issiqxonalarda foydalanish va mukammallashtirilgan axlatlarni zararsiz holatga keltirish.

2. Axlatlarni kuydiradigan, sortlaydigan zavodlarda zararsizlantirish.

Keyinyi vaqtlarda chiqindilarni mexanizmlar yordamida qayta ishlash uchun zavodlar qurilmoqda, masalan har yili 65000 tonna axlatni qayta ishlash zavodi Sankt- Peterburgda qurildi. Zavod organik azot o‘gitlarini qishloq xo‘jaligi ehtiyoji uchun ishlab chiqadi.

Bizning davlatimizda chiqindilarni qayta ishlovchi zavod hozircha respublikamizning hamma viloyatlarida yo‘qligi uchun chiqindilarni maxsus joylarga to‘kib, ko‘mib tashlash davom etmoqda. Chiqindixonalar daryolarning o‘zanlari, ariqlar yaqiniga joylashtirilishi aslo mumkin emas. Ular devor yoki sim to‘rlar bilan o‘rab qo‘yilishi kerak. Chiqindilar ustiga xlorli ohak sepib qo‘yish kerak.

Shunday qilib, chiqindilar masalasi ekologiyadagi muhim muammolardan biri bo‘lib ularni yig‘ishtirib qayta ishlash yoki gigiyenik talablar bo‘yicha sarishta qilinsa nafaqat iqtisodiy jihatdan foyda ko‘ramiz, balki yerni, havoni, suvni oziq-

ovqat mahsulotlarining ifloslanishini oldi olinadi, kishilar sog‘lig‘ini muhofaza qilishda katta ahamiyatga ega bo‘ladi.

Bugungi kunda ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish va uni yaxshilash eng dolzarb muammolardan biri bo‘lmoqda.

Respublikamiz ekologiyasini yaxshilash uchun ekologik muammolarni oldini olish yurtimizning oldingi ekologik muvozanatini tiklashimiz va buning uchun kerakli chora- tadbirlardan foydalanishni yo‘lga qo‘yishimiz lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. " Ekologiya" A. Ergashev, M. Yulchiyeva, O'. Ahmedov. Toshkent. 2018
2. " Ekologiya, biosfera va tabiatni muhofaza qilish" A. Ergashev, T. Ergashev. Toshkent. 2005
3. " Tabiatdan foydalanish va uni muhofaza qilish" A. Qayumov, R. Rahmonov, L. Egamberdiyeva. Toshkent. 2014
4. " Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish" A. Nazarov, Toshkent. 2020

Research Science and Innovation House